

Subjekt

Foto: Susann Jamtøy/Trøndelag senter for samtidskunst.

Othelie Eriksen | Kunstanmelder | Kunst | Anmeldelse | 11.02.2020

Likegyldigheten ordinære mennesker har i møte med klimaendringer minner mistenkelig om forholdet mange har hatt og fortsatt har til det samiske. Begge kunstnerne som er utstilt ved Trøndelag senter for samtidskunsts nye dobbelutstilling spiller på publikums usikkerhet og ignoranse på formidabelt vis, skriver Subjekts anmelder.

Likegyldighet møter motstand

Spiller på publikums usikkerhet og ignoranse. Og treffer. Kunstnere foreslår at både klimakrise og sameundertrykkelse er resultat av likegyldighet. Ny dobbelutstilling gjør krav på egne meninger, skriver Subjekts anmelder.

Det sørsamiske språket har blitt klassifisert som alvorlig utrydningstruet av Unesco, og det har blitt igangsatt flere tiltak for å heve kompetansenivået innen sørsamisk. Likevel er det mange som ikke er klare over at spor av det sørsamiske kan befinne seg rett utenfor dørstokken, og nå også innenfor dørstokken på Trøndelag senter for samtidskunst.

Her har et sørsamisk kartleggingsarbeid blitt plassert sammen med en film om klimaendringer. Den nye dobbelutstillingen på kunstsenteret består altså av to verk som i utgangspunktet har lite med hverandre å gjøre. Likevel går de i dialog, og refleksjonene de åpner opp for, er med på å gjøre utstillingen høyst aktuell.

Vi har usynliggjort og motkjempet det samiske i hundrevis av år, og derfra er det enkelt å trekke en parallell til klimadebatten som nå foregår: Begge fortellingene er preget av likegyldighet og hersketeknikker.

I kartleggingsprosjektet «Ajmoejimh ajtoejimh» finner Bergh spor av det sørsamiske på kysten av Møre og Trøndelag. Foto: Susann Jamtøy/Trøndelag senter for samtidskunst.

Et utvisket språk tegnes på nytt

Sissel M. Berghs massive kart bærer tittelen «Noerte Miere Fuelhkie» og er en del av det etymologiske kartleggingsarbeidet «Ajmoejimh ajtoejimh». Det kan oversettes til «utvisket» eller «utvasket», og belyser tilstedeværelsen av det sørsamiske språket på kysten av Trøndelag og Møre.

Gjennom å skrive inn sørsamiske stedsnavn på et kart over Nordmøre fykkes geografi – så vel som dyr, planter, og lokale historier – er Bergh med på å synliggjøre det sørsamiske. Hun setter sørsamene på kartet, bokstavelig talt. Kunstneren skaper en ny lesning av landskapet der sørsamisk historie, språk og tilstedeværelse anerkjennes.

For hvem tegner egentlig kartet?

Kartleggingsarbeidet til Bergh er hennes måte å synliggjøre sørsamiske spor, som mange av oss har forholdt oss ignorante til. Hun anvender nyfunnet, men gammel kunnskap til å formidle effektivt.

Hun trekker direkte linjer mellom noe nært, som landskapet rundt oss, og et språk de færreste av oss har kjennskap til. Ethvert språk bærer på en historie, og i dette tilfellet har mange historier trolig gått tapt. Det vi sitter igjen med, må gjenoppdages i litteratur, arkeologi og håndverk.

Det er en helt spesiell stemning Bergh skaper, som sitter i oss når vi beveger oss videre inn i utstillingen.

Tenåringsjenta Amelia holder stadig vekk parafraserte Greta Thunberg-monologer i «Den veganske tannbørsten», stillbilde.

Små løsninger på store problemer

Bak tunge, mørke forheng er det lagt til rette for en lengre filmvisning. På «bakrommet» til Trøndelag senter for samtidskunst ruller Trygve Luktvaslimos novellefilm, «Den veganske tannbørsten», en satirisk film om klimaendringer og hvordan vi snakker om dem.

På en båtreise via Lofoten, på fartøyet The World, blir vi kjent med en gjeng egosentriske voksne, en taus kaptein, og to sinte tenåringer. I filmen er voksgenerasjonen og ungdommene strake motsetninger, og det er lett å se sammenhengen med dette og den pågående klimadebatten med Greta Thunberg i sentrum.

De voksne er likegyldige, og skryter stadig av tiltak de foretar seg mot klimaendringer. En kvinne har skapt en «hoop and hike retreat», hvor man kan oppleve naturens helbredende effekt mens man rokker med rokkering. Med slagord som «hoop your ass off to the sound of waves crashing», virker tilbudet absurd, men også typisk norsk. Naturen brukes som lokkemiddel for økonomisk vinning, og i løpet av filmen står Lofotens vakre, men også skjøre, fjell fort i bakgrunnen når de voksne snakker opp seg selv.

Etter å ha sittet i et mørkt rom og sett voksgenerasjonens idioti utfolde seg i 37 minutter, sitter vi igjen med en følelse av maktesløshet og tvil. Dette til tross for at den både er humoristisk og idealistisk.

«Geniale» kapitalistiske produkter, som skal svare på samfunnets dårlige samvittighet og redde verden, som Humble Brush (ydmyk tannbørste) og Honest Organic Coffee (ærlig kaffe) er strategisk plassert i flere scener. Den ydmyke tannbørsten og ærlige kaffen blir satiriske virkemidler, de er symboler på tomme løsninger skapt av mennesker med kapital i ryggen. I filmen vektlegger de voksne små løsninger på store problemer, mens ungdommene skriker om forandring.

Fra Trygve Luktvaslimo «Den veganske tannbørsten.» Foto: Susann Jamtøy / Trøndelag senter for samtidskunst.

Satire og kunnskap som motstandskamp

De voksne i «Den veganske tannbørsten» oppfatter tenåringene som aggressive og uforståelige, de hører bjeffing og skriking hver gang tenåringsjenta Amelia åpner munnen. Men i løpet av filmen, snur hun seg flere ganger mot kameraet i «The Office»-stil og holder parafaserte Greta Thunberg-monologer. Filmen er dramatisk – nesten til det komiske – med orgelmusikk i bakgrunnen når karakterer snakker stort om meningsløse ting, som om de var profeter. Dette er med på å gjøre det harde budskapet, at vi ikke gjør nok for å redde planeten, lettere å svelge.

På Trøndelag senter for samtidskunst får du servert tunge budskap servert på effektive måter. Det er god formidling: Kart er i det hele tatt den første infografikken som ble skapt, slik vi kjenner den. Satiren bidrar til å gjøre det de komplekse og omfattende utfordringene, som begynner hos en selv, mer personlig.

Likegyldigheten ordinære mennesker har i møte med klimaendringer minner mistenkelig om forholdet mange har hatt og fortsatt har til det samiske. Begge kunstnerne spiller på publikums usikkerhet og ignoranse på formidabelt vis.

<https://subjekt.no/2020/02/11/spiller-pa-publikums-usikkerhet-og-ignoranse-og-treffer/>